

Nieuwe Economie blijft in Nederland nog uit
Bas Jacobs

De sterk groeiende ICT-sector zou de motor zijn achter de Nieuwe Economie, waarin conjunctuurschommelingen en inflatie zijn uitgebannen. Bas Jacobs bespeurt daar in Nederland echter nog weinig van. Al die computers doen de productiviteit bepaald niet sneller stijgen.

De jongste hype in de media betreft de Nieuwe Economie. Koersen van internet-fondsen rijzen tot in de hemel. Beleggers betalen enorme bedragen voor bedrijven die nog geen gulden winst maken. Internet-goeroes verschijnen te pas en te onpas op televisie, radio en in de krant, want de internet-revolutie zal alles gaan veranderen in het werk en het leven van mensen. Politici hopen dat er door de opkomst van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) geen recessies meer zullen komen en dat het tijdperk van inflatie voorgoed is afgelopen.

Men kan zich afvragen of de gemoederen - en beurskoersen - niet wat al te hoog zijn opgelopen. Er is een heleboel geschreeuw en weinig wol in de discussie over de Nieuwe Economie. Zelden baseert men zich op de economische feiten.

Sommigen suggereren dat we door de Nieuwe Economie in de eindfase zijn gekomen van de ontwikkeling van moderne economieën. Inflatie behoort in deze visie inderdaad tot het verleden. Door de toepassingen van ICT zal de productiecapaciteit van de economie toenemen. Het gevolg is een neerwaartse druk op de inflatie. Een hogere effectieve vraag naar goederen en diensten van consumenten, bedrijven en buitenlanders zal minder snel tot oververhitting van de economie leiden. Er zullen bovendien geen economische fluctuaties meer zijn. Economieën zullen vanaf nu groeien met een hoog en constant percentage per jaar.

Maar is het zo dat de inflatie nu voorgoed is uitgebannen? Greenspan, de voorzitter van het stelsel van centrale banken in de Verenigde Staten, heeft recentelijk al een aantal keren de rente verhoogd om de Amerikaanse economie af te remmen. Dat zou niet gebeurd zijn als er geen reëel inflatiegevaar was door oververhitting van de economie. De laatste cijfers geven aan dat de VS op een groeitempo van wel 7 procent per jaar zitten.

Ook Duisenberg, president van de Europese Centrale Bank heeft recentelijk de rente verhoogd. Dit is eveneens niet zonder reden: de inflatie in het eurogebied is aan het oplopen door de dure dollar en een hoge olieprijs. Het is dus onzin om te stellen dat er geen inflatie meer zal zijn en dat de conjunctuurbewegingen verleden tijd zijn.

Een belangrijk gevolg van de toepassing van de computertechnologie is dat mensen meer werk kunnen verzetten. Er zou dus sprake moeten zijn van een sterkere groei van de (arbeids) productiviteit. Deze ogenschijnlijk eenvoudige implicatie van de 'computerrevolutie' heeft vele economen hoofdbrekens bezorgd. Het is domweg niet vast te stellen of de (arbeids-)productiviteit nu sneller stijgt dan voorheen. Robert Solow, Nobelprijswinnaar en hoogleraar aan het befaamde Massachusetts Institute of Technology merkte in 1987 al op: 'Het computertijdperk is overal waarneembaar, behalve in de productiviteitsstatistieken.' Tot 1987 was eenvoudigweg niets te vinden in de gegevens over de Amerikaanse economie wat erop wees dat er een computer-

revolutie aan de gang was.

We zijn nu ruim tien jaar verder en misschien kunnen we nu iets meer zeggen. Cijfers van het CPB over de groei van de arbeidsproductiviteit in Nederland kunnen uitkomst bieden. Als de Nieuwe Economie zijn intrede heeft gedaan, dan moet in de laatste jaren de arbeidsproductiviteit sneller zijn toegenomen dan in voorgaande jaren.

Maar we komen nog steeds bedrogen uit. In de jaren 1987-'90 groeide de arbeidsproductiviteit met gemiddeld 1,6 procent per jaar; voor de periode 1991-'95 kennen we een groei van gemiddeld 1,3 procent per jaar en voor de periode 1996-2000 bedraagt de groei ook 1,3 procent per jaar. Deze cijfers laten zien dat de productie steeds efficiënter wordt. Maar tegelijkertijd kan worden geconcludeerd dat de groei van de arbeidsproductiviteit in het begin van de jaren negentig vertraagde en zeker niet versnelde. Deze feiten sporen niet met het idee dat we nu opeens een Nieuwe Economie hebben.

Maar hoe zit dat dan met de VS, de bakermat van de ICT? De US Bureau of Labor Statistics produceert de volgende productiviteitscijfers voor de marktsector. In de jaren 1987-'90 groeit de arbeidsproductiviteit met 1,0% per jaar, in de jaren 1991-'95 met 1,6% per jaar en in de jaren 1996-'99 met 2,8% per jaar. Deze reeks laat inderdaad een sterke stijging van de productiviteitsgroei zien. Het is dus mogelijk dat er in de VS zoiets als een Nieuwe Economie aan het ontstaan is.

Een andere implicatie van de Nieuwe Economie is dat beloningen voor hooggeschoolde werknemers sterker stijgen dan voor laaggeschoolde werknemers. De reden is dat nieuwe en geavanceerde technologieën vrijwel alleen geïmplementeerd kunnen worden met behulp van goed geschoolde werknemers.

In de VS is al jaren een sterke toename van de beloningsongelijkheid tussen hoog en laag opgeleide werknemers zichtbaar. Het rendement van scholing is gestegen. Dat betekent dat hoger opgeleiden meer zijn gaan profiteren van het feit dat ze hoger opgeleid zijn. De scholingspremie is bovendien groter voor werknemers die dagelijks met een computer werken dan voor mensen die niet met een computer werken. Ook deze feiten suggereren het bestaan van de Nieuwe Economie in de VS.

In Nederland zien we geen grote toename van loonongelijkheid. Sterker nog, hoger opgeleiden hebben in de afgelopen twintig jaar de rendementen van hun scholing zien dalen. Dit valt voor een deel terug te voeren op de sterke toename van het arbeidsaanbod van met name vrouwen, want een groter arbeidsaanbod doet de hoogte van beloningen dalen. Echter, ook deze cijfers corresponderen niet met het idee dat in Nederland sprake is van een Nieuwe Economie.

Het laatste woord over de Nieuwe Economie is zeker nog niet gezegd, maar in Nederland is er in ieder geval (nog) weinig van te merken. De verhalen dat er geen inflatie en conjunctuurschommelingen meer zullen zijn, moeten daarom met een grote korrel zout genomen worden.

Bas Jacobs is verbonden aan de vakgroepen Algemene Economie van de economische faculteiten van de Universiteit van Amsterdam en de Katholieke Universiteit Brabant. De Volkskrant – 13 Maart, 2000 – Forum p. 7.